

HET GLAZEN KASTEEL

JEANNETTE WALLS

HET GLAZEN KASTEEL

Het verhaal van de kleindochter

the house of books

Oorspronkelijke titel

The Glass Castle

Uitgave

Scribner, a division of Simon & Schuster, Inc., New York

Copyright © 2005 by Jeannette Walls

Copyright voor het Nederlandse taalgebied © 2005, 2010 by The House of Books,
Amsterdam

Vertaling

Ineke van Bronswijk

Omslagontwerp

Wil Immink Design

Omslagfoto

Bettmann/Corbis

Auteursfoto

John Taylor

Opmaak binnenwerk

ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 480 0458 4

NUR 320

www.thehouseofbooks.com

All rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

The House of Books is een imprint van Dutch Media Books bv

Voor John,
die me overtuigde dat iedereen die
geïnteresseerd is een verleden heeft

Dark is a way and light is a place,
Heaven that never was
Nor will be ever is always true

Dylan Thomas,
Poem on his birthday

I

EEN DAKLOZE VROUW

IK ZAT IN EEN taxi en vroeg me af of de parelketting die ik droeg niet te formeel was voor het feest waarnaar ik op weg was, toen ik mijn moeder zag die in een vuilnisbak stond te graaien. Het was een stormachtige maartse avond en het was al donker buiten. Damp uit de metroroosters werd meegevoerd door de wind, en mensen haastten zich met hun kraag hoog opgezet over de trottoirs. Mijn taxi zat vast in het verkeer, twee straten verwijderd van het restaurant waar ik moest zijn.

Mijn moeder stond nog geen vijf meter bij me vandaan. Ze had lappen om haar schouders geknoopt tegen de lentekou, en ze grabbelde in de vuilnis terwijl haar hond, een zwart met wit mormel met een terriër in zijn familie, rond haar voeten dartelde. Haar gebaren waren allemaal even vertrouwd – de manier waarop ze haar hoofd schuin hield en haar onderlip naar voren stak als ze voorwerpen die ze uit de container had gevestigd op hun eventuele waarde schatte, haar kinderlijk blijde manier om grote ogen op te zetten als ze iets had gevonden wat haar beviel. Er liepen grijze strepen door haar lange haar, dat vuil was en samengeklit, en haar ogen lagen diep in de oogkassen, maar nog steeds herinnerde ze me aan mijn moeder van vroeger toen ik klein was, de moeder die zweefduiken maakte vanaf de rotsen en schilderde in de woestijn en Shakespeare voorlas. Haar jukbeenderen waren nog steeds hoog

en geprononceerd, maar haar huid was gerimpeld en rood van alle winters en zomers die ze blootgesteld aan de elementen had doorgebracht. In de ogen van de voorbijgangers zag ze er waarschijnlijk net zo uit als de duizenden andere daklozen die door de straten van New York zwierven.

Het was maanden geleden dat ik mijn moeder voor het laatst had gezien, en toen ze opkeek, sloeg bij mij de paniek toe. Ik was bang dat ze me zou zien en mijn naam zou roepen, en dat iemand die op weg was naar hetzelfde etentje ons samen zou zien, en dat mijn moeder zich dan zou voorstellen en mijn geheim zou verraden.

Ik schoof zo ver mogelijk omlaag op de achterbank en gaf de chauffeur opdracht om rechtsomkeert te maken en me terug te brengen naar Park Avenue.

De taxi stopte voor het flatgebouw waar ik woonde, de portier hield de deur voor me open, en de liftbediende bracht me naar mijn verdieping. Mijn man zou tot laat blijven werken, zoals hij meestal deed, en het was stil in het lege appartement, afgezien van het klikken van mijn hakken op de glimmende parketvloer. Ik was nog steeds van slag doordat ik mijn moeder had gezien, zo volkomen onverwacht, terwijl ze opgewekt in een container met vuilnis naar iets van haar gading zocht. Ik zette een cd van Vivaldi op in de hoop dat de muziek me zou kalmeren.

Ik keek om me heen in de huiskamer. Vazen van brons met zilver van rond de vorige eeuwwisseling, en oude, in leer gebonden boeken die ik op vlooiemarkten had gekocht. Antieke landkaarten die ik had laten inlijsten, Perzische tapijten, en de comfortabele leren leunstoel waar ik aan het eind van de dag zo graag in wegzakte. Ik had geprobeerd een thuis te maken van dit appartement, een plek waar de persoon die ik graag wilde zijn zou wonen. Maar ik kon nooit gewoon van deze kamer genieten zonder te denken aan mijn moeder en vader, die ergens ineengedoken op een metrorooster zaten. Ik maakte me zorgen over hen, maar ik geneerde me ook voor ze, en ik schaamde me omdat ik parels droeg en op

Park Avenue woonde terwijl mijn ouders hun best moesten doen om warm te blijven en eten te vinden.

Alleen, wat kon ik eraan doen? Ik had ontelbare keren geprobeerd ze te helpen, maar mijn vader bleef altijd zeggen dat ze niets nodig hadden, en mijn moeder vroeg alleen om malle dingen, zoals een parfumverstuiver of het lidmaatschap van een fitnessclub. Ze hielden vol dat ze leefden zoals ze wilden leven.

Toen ik in de taxi was weggedoken om te voorkomen dat mijn moeder me zou zien, haatte ik mezelf – mijn antiek, mijn kleren, en mijn appartement. Ik moest iets doen, dus belde ik een vriendin van mijn moeder en liet een boodschap achter. Het was ons systeem om contact te houden. Het duurde altijd minstens een paar dagen voordat mijn moeder reageerde, en toen ze belde klonk ze zoals altijd opgewekt en nonchalant, alsof we de dag ervoor nog met elkaar hadden geluncht. Ik zei dat ik haar graag wilde zien en vroeg of ze bij me langs wilde komen, maar ze wilde liever in een restaurant afspreken. Ze genoot ervan om in restaurants te eten, dus spraken we af om te gaan lunchen bij haar favoriete Chinees.

Mijn moeder zat al aan een tafeltje, bezig de kaart te bestuderen, toen ik binnenkwam. Ze had haar best gedaan om zichzelf toonbaar te maken. Ze droeg een grote grijze trui met maar een paar vlekken en zwarte leren herenschoenen. Haar gezicht was gewassen, maar haar hals en slapen waren nog groezelig.

Ze begon enthousiast te zwaaien toen ze me zag. ‘Mijn eigen kleine meid!’ riep ze. Ik gaf haar een kus op haar wang. Ze had alle zakjes met sojasaus, chilisaus en scherpe mosterdsaus uit het mandje op tafel in haar tas gedaan. Nu kiepte ze ook een houten kom met droge noedels leeg. ‘Een snack voor straks,’ legde ze uit.

We bestelden, en mijn moeder koos fruits de mer. ‘Je weet dat ik gek ben op fruits de mer,’ verduidelijkte ze.

Ze begon een gesprek over Picasso. Ze had een overzichtstentoonstelling van zijn werk gezien, en was tot de conclusie gekomen dat hij enorm werd overschat. Al dat kubistische gedoe was

in haar ogen maar nep, en ze vond dat hij sinds zijn roze periode niets meer had gemaakt dat de moeite waard was.

‘Mam, ik maak me zorgen over je,’ zei ik. ‘Vertel me wat ik kan doen om te helpen.’

Haar glimlach verflauwde. ‘Waarom denk je dat ik je hulp nodig heb?’

‘Ik ben niet rijk,’ zei ik, ‘maar ik heb wel wat geld. Vertel me wat je nodig hebt.’

Ze dacht even na. ‘Een elektrolysebehandeling zou wel fijn zijn.’

‘Even serieus.’

‘Ik meen het. Als een vrouw er goed uitziet, voelt ze zich ook goed.’

‘Toe nou, mam.’ Ik voelde mijn schouders verkrampen zoals tijdens dit soort gesprekken altijd gebeurde. ‘Ik heb het over iets wat je leven kan veranderen, wat het beter kan maken.’

‘Je wilt mij helpen om mijn leven te veranderen?’ vroeg ze. ‘Ik heb niets nodig. Jij bent degene die hulp nodig heeft. Je haalt je waarden door elkaar.’

‘Mam, ik zag je een paar dagen geleden in vuilnis grabbelen in East Village.’

‘De mensen in dit land gooien veel te veel weg. Dit is mijn manier om te recyclen.’ Ze nam een hap van haar eten. ‘Waarom heb je niet even dag gezegd?’

‘Ik schaamde me te erg, mam. Ik heb me schuilgehouden.’

Ze wees naar me met haar eetstokjes. ‘Zie je nou wel?’ zei ze triomfantelijk. ‘Dat is nou precies wat ik bedoel. Jij geneert je voor de kleinste dingen. Je vader en ik zijn wie we zijn. Leg je er toch gewoon bij neer.’

‘En wat moet ik zeggen als mensen naar mijn ouders vragen?’

‘De waarheid,’ zei mijn moeder. ‘Makkelijk zat.’

II

DE WOESTIJN

IK STOND IN brand.

Het is mijn vroegste herinnering. Ik was drie jaar oud en we woonden in een woonwagenkamp ergens in het zuiden van Arizona, in een stad waarvan ik de naam nooit heb geweten. Ik stond op een stoel voor het fornuis en droeg een roze jurk die ik van mijn grootmoeder had gekregen. Roze was mijn lievelingskleur. De jurk had een rok die heel breed uitstond, zoals een tutu, en ik vond het leuk om rondjes te draaien voor de spiegel en te doen alsof ik een echte ballerina was. Op dat moment droeg ik mijn mooie jurk tijdens het opwarmen van knakworstjes. Het liep tegen het eind van de ochtend, en de zon scheen naar binnen door het kleine raampje in het keukentje van onze trailer. De worstjes bewogen in het kokende water.

Ik hoorde mijn moeder zingen in een andere kamer van de trailer, waar ze aan een schilderij werkte. Juju, ons zwarte vuilnisbakkie, stond naar me te kijken. Ik prikte een worstje aan een vork en boog me naar voren om het aan hem te geven. Het worstje was zo heet dat hij er alleen voorzichtig aan likte. Toen ik weer ging staan om in de pan te roeren, voelde ik een laaiende hitte bij mijn rechterzij. Ik draaide me opzij om te zien waar de hitte vandaan kwam en zag dat mijn jurk vlam had gevat. Verlamd van schrik keek ik naar de geel met witte vlammen die de roze stof van de rok weg-

vraten en omhoogkwamen naar mijn buik. Toen laaiden de vlammen hoog op en bereikten ze mijn gezicht.

Ik gilde. Ik rook de brandlucht en hoorde een vreselijk knetteren toen de vlammen mijn haar en wimpers verschroeyden. Juju blafte. Ik gilde nog een keer.

Mijn moeder rende het keukentje binnen.

‘Mama, help me!’ krijste ik. Ik stond nog steeds op de stoel en haalde uit naar de vlammen met de vork die ik had gebruikt om in de pan te roeren.

Mijn moeder rende weg en kwam terug met een van de legerdekens waar ik zo’n hekel aan had omdat ze prikten. Ze sloeg de deken om me heen om de vlammen te doven. Mijn vader was weg met de auto, dus mijn moeder tilde mij en mijn jongere broertje Brian op en ze rende naar de trailer naast de onze. De buurvrouw was net bezig wasgoed aan de lijn te hangen, en ze had knijpers in haar mond. Met een onnatuurlijk kalme stem legde mijn moeder uit wat er was gebeurd, en ze vroeg of de vrouw ons alsjeblieft naar het ziekenhuis kon brengen. Ze liet de knijpers en het wasgoed ter plekke op de grond vallen, en rende zonder iets te zeggen naar haar auto.

In het ziekenhuis werd ik door verpleegsters op een brancard gelegd. Ze overlegden met elkaar op luide, zorgelijke fluistertonen terwijl ze met een glimmende schaar wegnipten wat er van mijn mooie roze jurk over was. Toen tilden ze me op, en ze legden me op een metalen tafel met een hele hoop ijsblokjes, en ze legden ook ijsblokjes over me heen. Een dokter met zilverkleurig haar en een bril met zwart montuur nam mijn moeder mee de kamer uit, en ik hoorde hem tegen haar zeggen dat ik er zeer ernstig aan toe was. De zusters bleven achter om mij te verzorgen. Ik merkte dat ik voor een hele hoop opwinding zorgde en hield me heel stil. Een van de zusters kneep in mijn hand en zei dat het allemaal goed zou komen.

‘Ik weet het,’ zei ik, ‘maar als het niet goed komt, is het ook niet erg.’

Ze kneep nog een keer in mijn hand en beet op haar onderlip.

Het was een klein kamertje met witte muren, felle lampen en metalen kasten. Ik staarde een tijd naar de kleine stipjes op de plafondplaten. Er lagen ijsblokjes op mijn buik en ribbenkast en ook op mijn wangen. Vanuit mijn ooghoeken zag ik een klein, groezelig handje omhoogkomen naar mijn gezicht en een handvol ijsblokjes pakken. Ik hoorde luid gekraak en keek omlaag. Het was mijn broertje Brian die ijsblokjes at.

De artsen zeiden dat ik van geluk mocht spreken dat ik nog leefde. Ze haalden stukjes huid uit mijn dijbeen, en daarmee laptten ze de ernstig verbrande plekken op mijn buik, ribbenkast en borst op. Dat was een huidtransplantatie, legden ze uit. Toen ze klaar waren, werd de hele rechterkant van mijn lichaam in verband gewikkeld.

Een van de zusters deed mijn rechterarm in een mitella, en die maakte ze vast aan het hoofdeinde van mijn bed, zodat ik mijn arm niet kon bewegen.

De artsen en de verpleging bleven me vragen stellen. Hoe kom je aan zulke erge brandwonden? Doen je ouders je wel eens pijn? Hoe kom je aan al die blauwe plekken en schrammen? Mijn ouders doen me nooit pijn, zei ik. De blauwe plekken en de schrammen had ik opgelopen bij het buiten spelen, en de brandwonden waren van het opwarmen van knakworstjes. Ze vroegen waarom ik zelf knakworstjes klaarmaakte, terwijl ik pas drie was. Er is niks aan, zei ik, je doet de worstjes met water in een pan en dan kook je ze. Dat kon je heus niet alleen maar als je op school zat. De pan met water was zo zwaar dat ik hem niet kon optillen, legde ik uit, dus schoof ik een stoel tegen het aanrecht bij de gootsteen, dan klom ik erop en vulde een glas met water, en dan ging ik op de stoel voor het fornuis staan om het water in de pan te gieten. Dat deed ik zo vaak als nodig was om de pan te vullen. Dan deed ik

het vuur aan, en als het water kookte, deed ik de worstjes erbij. ‘Mijn moeder zegt dat ik heel slim ben voor mijn leeftijd,’ vertelde ik ze, ‘dus mag ik vaak voor mezelf koken.’

Twee zusters keken elkaar aan, en een van de twee noteerde iets op een klembord. Ik vroeg wat er was. Niets, zeiden ze, helemaal niets.

Om de paar dagen verwisselden de verpleegsters het verband. Het gebruikte verband zat onder de bloedvlekken en gele troep en kleine stukjes verbrande huid, wat in proppen opzij werd gelegd. Dan ging er nieuw verband om de brandplekken. 's Nachts ging ik met mijn linkerhand over de ruwe, met korsten overdekte huid waar geen verband op zat. Soms pulkte ik er korstjes af. De zusters zeiden dat het niet mocht, maar ik kon de verleiding niet weerstaan om er heel langzaam aan te pulken om te zien hoe groot het stuk was dat ik eraf kon halen zonder dat het pijn deed. Als ik meerdere korstjes had verzameld, deed ik alsof ze met hoge stemmetjes met elkaar praatten.

Het ziekenhuis was heel schoon en alles glom. Alles was wit, de muren en de lakens en de verpleegstersuniformen; of zilver, de bedden en de bakjes en de medische instrumenten. Iedereen praatte rustig en beleefd. Het was er zo stil dat je de rubberzolen van de schoenen kon horen piepen in de gang. Ik was al die stilte en netheid niet gewend, en ik vond het fijn.

Ik vond het ook fijn om mijn eigen kamer te hebben, want in de trailer deelde ik een kamer met mijn broertje en zusje. Ik had zelfs een eigen televisie, aan de muur van mijn kamer. Thuis hadden we geen tv, dus keek ik heel vaak. Red Buttons en Lucille Ball waren favoriet.

De zusters en de dokters vroegen de hele tijd hoe ik me voelde, en of ik honger had of iets nodig had. Drie keer per dag brachten de zusters me heerlijk eten, met een fruitcocktail of gelatinepudding toe, en mijn lakens werden verschoond als ze er nog

helemaal niet vies uitzagen. Soms las ik ze voor, en ze zeiden tegen me dat ik heel slim was en dat de meeste kinderen pas op hun zesde zo goed konden lezen als ik.

Op een dag zag ik een zuster met golvend geel haar en blauwe oogschaduw op iets kauwen. Ik vroeg haar wat ze in haar mond had, en ze vertelde me dat het kauwgom was. Ik had nog nooit van kauwgom gehoord, en ze ging een heel pakje voor me halen. Ik trok er een staafje uit, haalde het witte wikkel eraf en toen het zilverpapier, en bekeek het met poeder overdekte spul. Toen ik het in mijn mond stak, was ik verbaasd over de scherpe en tegelijkertijd zoete smaak. ‘Wat lekker!’ riep ik uit.

‘Alleen kauwen, je mag het niet doorslikken,’ zei de zuster lachend. Ze grijnsde breed en ging de andere zusters halen, zodat ze met zijn allen konden zien dat ik op mijn eerste kauwgom kauwde. Toen ze me mijn lunch bracht, zei ze dat ik de kauwgom uit mijn mond moest halen, maar ik hoefde me geen zorgen te maken, want na het eten zou ik weer een nieuw staafje krijgen. En als het hele pakje op was, zou ze nieuwe kauwgom voor me kopen. Dat was het leuke van het ziekenhuis. Je hoefde nooit bang te zijn dat iets op raakte, het eten niet en de ijsblokjes niet en zelfs de kauwgom niet. Ik had best voor altijd in dat ziekenhuis willen blijven.

Als mijn ouders met mijn broertje Brian en mijn zusje Lori op bezoek kwamen, weergalmden hun ruziënde en lachende en zingende en joelende stemmen door de stille gangen. De zusters zeiden sst, en dan lieten ze hun stem even dalen, maar geleidelijk vergaten ze steeds weer om zachtjes te doen. Mijn vader werd altijd overal door iedereen aangestaard. Ik wist niet goed of het was omdat hij zo knap was, of omdat hij mensen ‘partner’ of ‘makker’ noemde en zijn hoofd naar achteren gooide als hij lachte.

Op een dag boog mijn vader zich over mijn bed en vroeg hij of de zusters en de dokters wel lief voor me waren. Zo niet, zei hij,